

-*ell*, -*ellu* amb *e* tancada.

El femení *Martorella*, en singular i en plural, es va repetint per les terres del Migjorn: nom d'importants paratges muntanyosos, o rurals, sovint amb rastres d'antiga població, i en notable coincidència amb llocs on pogué haver-hi fossars en temps remots.

1) A les muntanyes del Coll de Balaguer, dins la grandiosa barrancada de Llèria: el racó, roquers i coves de *La Martorella* (Iglesias-Sant., *Guiés* II, 279): rodalía on els grups de coves van ser sovint habitats de gent, i en diversos punts s'hi havien aixoplugat una capelleta o uns ermitans.

2) En el massís de l'antiga muntanya eremítica: *La Martorella* pda. a mig aire del Montsant, te. La Morera (XIII, 64.12).

3) *La Martorella*, grossa masada o mas de ~, a la dena de La Roca, te. Morella (XXVII, 170.16).

4) En pl.: *Les Martorelles*, pda. d'Alcanar, entre aquest poble i Vinaròs (XXVIII, 62.14).

Completant els testimonis alpino-romànics de MARTURETUM que ens donaren Jud i els altres savis citats, citarem els testimonis de *MARTURETU que aportà Duraffour per a la zona francoprovençal de França (VRom. v, 270), NL *Martorey* etc.; altres noms a penes diferents afegeix Giandomenico Serra en la vall d'Aosta (*Festschr.* Rohlf's 427ss.); i d'altres de Suïssa, documentà i situà Aebischer, en *Rev. Suisse d'Histoire* XX, 1970, 16-22; i en un altre art. *Hist. religieuse et Ling.: la christianisation de l'Europe Centrale d'après quelques faits lexicaux*.

No seria fàcil destriar del tot la qüestió de MARTURETU, i -ETULU, de la dels NPP derivats de MARTYR, vg. MARTUR, i del seu derivat MARTURIUS; car ni tan sols podem esbrinar si en el cas de l'aplicació personal hi ha gaire més d'al·lusió als sants màrtirs de l'església heroica, que de record dels estimats difunts que jauen en el fossar local.

Perquè és que, en un sentit o altre, interessa, així mateix, per al problema toponímic dels nostres *Martorell* i *Martorella*, veure fins a quin punt aquest grup de NP tenia arrels paleocristianes a la nostra terra. I en la forma popularíssima, en què la *ÿ* grega ja apareix substituïda per la *ü* del llatí vulgar i pronunciada o: *una dona Marturia* escrit el nom un cop així, i un altre, *Martoria*, en inscr. cristiana de l'a. 393, o un *Marturius* en una altra del S. v i *Martoria* en una del v o vi, totes elles trobades a Tarragona (AIEC VIII, 379, 385).² Un *Martura* NP fem. de les inscr. de Mommsen (nº 909), (cita J.Segura, *Veu del Monts*. 1894, 263) és variant més vulgar del *Marturia* que he citat

És clar que això continuava cap al Nord. Arbois de Jubainville (*Recherches Or.Propr.* 591) dóna testimonis del NP *Martyrius* i dels NLL francesos que en deriven, amb sufixos o sense; car l'Església va fer

sant un *Marturius*, celebrat el 29 d'abril, d'on el nom de la vila garonenca *Saint Martori* (entre St.Girons i Muret).

D'altres noms és més clar que vénen de MARTURETUM i fins -ETULUM. Els cognoms catalans *Marturet* i *Martret* descendeixen clarament de MARTURETUM; i els casos de *Martorell* NP que es donen des del S.XIII (Segura, i *AlcM*) poden ser post-toponímics del nostre NL. Però potser també a Itàlia n'hi ha hagut resposta toponímica; en tot cas *Martoriello* és un cogn. italià (*ARom.* XXIII, 62).

¹ No manca alguna informació útil en el llibre d'I.Clopas i Batlle, *Resumen Histórico de Martorell relacionado con la hist.de Cat.*, 213 pp.4º, Martorell, 1945, però cap per al lingüista.—² Seria antic també el nom d'*El Marturi*, gran mola en els Ports de Tortosa, entre Caro i Ulldecona? (però cf. *DECat.* v, 507a16).

Maruan, V. *Marfà* *Maruenda*, V. *Malòmena* *Marulls*, V. *Mesull* *Marunys*, -*runyes*, -*unyol*, V. *Morunys* *Marvà*, V. *Marfà*

MARXALENES

Barri de la ciutat de València, a l'esquerra del Túria, dins el districte de Saidia. Antiga partida rural.

DOC.ANT. S. XIII. *Marchilena* (*Repartiment*. ed. Bofarull, 236.271.272.276.277. 1ª meitat S. XVI: *Marchalena* en el *Li.d'Antiquitats*, però en una entrada del S. XVII, ibid.: «partida de *Marjalenes*».

De l'àrab *marǧ al-ʿaǧn*, «prat o marjal de la deu, de l'ullal» (*DECat.* v, 493b22-26); detalls a l'article *Vilamarxant*. De *març* amb la *ǧ* ensordida en posició final. Notem que apareix amb *ch* en les dades antigues, fora de la del S. XVII quan ja s'ha generalitzat la pronúncia apitxada, amb les conseqüents ultracorreccions. J.F.C.

LA MARXUQUERA

Partida important dins el terme de Gandia, on s'ha congriat un veïnat de 160 hab., i com que és prop de Beniopa, els atenen els capellans d'aquest poble; *Marchuquera*, SSiv. 287, i a la p. 241 posa *Machuquera* com anex de la parr. de Gandia. Vaig anotar-ho com *La Marçukèra* a Beniopa o Gandia mateix, en l'enq. de 1962, però a Lutxent deien que algú «passava per *Marçokèra*» (xxxI, 196.2) (sense article i amb -o- però sempre amb *rč*). Cavanilles (I, 215) en dóna dues grafies amb err. tip. o de còpia, a la 2ª ed.: «llano de *Machuquera*» (p. 293.14 f), «de *Machuera*», com a nom d'unes pedreres de marbre (293.4).

Formació paral·lela, però amb el sufix col·lectiu